עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

כז ב ג ד מיי' פט"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ו:

כח ה מיי' פ"כ ופכ"א מהל' טומאת מת הלכה א:

כט ו מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ד: סוטה כח:], (ב) פסחים יט., (ג) תוספתא דטהרות רפ"ד ע"ש, (ד) [בתוספתא אי' רבי דוסא אומר אומרין לו כו' אמרו לו אין שונין כו' רשב"ג אומר עתים שהוא שונה], (ה) [לקמן נח.], (ו) נ"ל הנוגע, (ז) בס"א: ספקו, (ח) [סוטה כח:], (ט) נ"ל ככלי, (י) [דטהרות פ"ד], (כ) [יט: ועי' תוס' חולין ג: ד"ה דליתיה קמן וכו' האי ספק לא דמי לשאר ספק וכו' ולע"ק], (ל) נ"ל או שכן מטמא מאוירו כדפריך בפרק כשם, (מ) [נ"ל כדפרש"י], (נ) [נדל"ל בכלן],

מפקידה לפקידה מיבעיא מהו דתימא מעת לעת חשו בה רבנן לפסידא דטהרות אבל מפקידה לפקידה לא קמ"ל: כיצד דיה שעתה וכו': למה לי למיתני היתה יושבת במטה (א) ועסקה בטהרות ליתני היתה עסוקה בטהרות ופרשה וראתה הא קמ"ל טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמיא מסייע ליה לזעירי דאמר זעירי (א) מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים מכדי האי מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא (א) וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור תרגמה זעירי כשחברותיה נושאות אותה במטה דהויא ליה יד חברותיה (ב) והשתא דא"ר יוחנן (ב) ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי' בכלי מונח ע"ג קרקע כמי שיש בו דעת לישאל אע"פ שאין חברותיה נושאות אותה במטה גופא א"ר יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלים עליה אפי' בכלי המונח על גבי קרקע כמי שיש בו דעת לישאל מיתיבי (ג) (ג) היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצדו וטהרות וטומאות למעלה מראשו ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא (ד) רשב"ג אומר אומרים לו שנה ושונה אמרו לו (ה) אין שונים בטהרות אמאי הא ספק טומאה הבאה בידי אדם הוא בר מיניה דההיא דתני רב הושעיא (ד) ברשות היחיד ספקו טמא ברשות הרבים טהור גופא אמר זעירי מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים איני והא כי אתא אבימי מבי חוזאי אתא ואייתי מתניתא בידיה מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אדם אף משכבה לא מטמא אדם אמר רבא ותסברא קל וחומר הוא ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל (ה) הניצול באוהל המת (ו) אינו ניצול במעת לעת שבנדה משכבות ומושבות שאינן ניצולין באהל המת אינו דין שאין ניצולין במעת לעת שבנדה והא אבימי מבי חוזאי מתניתא קאמר אימא משכבה ומושבה

כמגע

מפקידה לפקידה. דשחרית היום לזמן מועט מבעיא: **טעמא** (ב) **משום דיה שעתה.** משום דיש לה וסת הא אם אין לה וסת דמטמיא מעת לעת מטה נמי טמאה כמשכב נדה עצמה שמטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו דכתיב (ויקרא טו) וכל (אשר יגע) (ו) במשכבה יכבס בגדיו: ה"ג **לטמא אדם לטמא בגדים.** שהאדם מטמא בגדים שעליו ואע"פ שלא נגעו בגדים במטה: **מכדי הך מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא.** ומעת לעת ספק טומאה הוא וכל שאין בו דעת לישאל כו' דבשלמא אטהרות בלא מטה ניחא דכיון דהיא עסוקה בהן ואוחזתן בידה הוו להו כידה והיא יש בה דעת לישאל אלא מטה כיון דע"ג קרקע מונחת דלאו בידה הוא וספקו (ז) טהור דכל ספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן להו (ח) וסוטה יש בה דעת לישאל: **כשחברותיה נושאות אותה במטה.** באותו מעת לעת דהויא ליה הך מטה (ג) ביד חברותיה שיש בה דעת לישאל הלכך טמאה: **הבאה בידי אדם.** כגון זו דטומאה על ידה באה וכגון נושא שרץ בידו ספק נגע בכלי המונח ע"ג קרקע ספק לא נגע ואע"פ שאדם לא היה עסוק בכלי (ד) המיטמא הואיל והטומאה באה ע"י אדם ספק נגעה הטומאה בכלי ספק לא נגעה חשבינן לה כמו שיש בה דעת לישאל וברה"י ספקו טמא: **נשאלין.** כלומר טמא: **כמי שיש בו דעת לישאל.** וכי אמרינן דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור כגון שרץ המוטל אצל כלי ע"ג קרקע ספק נגע ספק לא נגע: **היה מתעטף בטליתו וטהרות בצדו.** והוא היה טמא ספק טימא טהרות בטלית כשהגביהו על כתפו ספק לא נגע או טמאות בצדו כגון שרץ והוא טהור ספק נטמא טליתו ספק לא נטמא: **טהור.** קס"ד דאפילו ברה"י משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל ואע"ג דבאה בידי אדם הואיל וטהרות מונחות על גבי קרקע ואין אוחזן בידו אין נשאלין עליהם: **שנה.** פעם אחרת אם יגע עכשיו בידוע שנגע בתחלה: **אין שונין.** שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע או חילוף: **כמגעה.** (ט) בכלי שנגעה בו נדה שאינו מטמא אדם שהרי ראשון הוא ואינו מטמא אדם אלא אב הטומאה: **אף משכבה לא מטמא אדם.** וקשיא לזעירי דאמר משכבה ומושבה מטמא אדם אף לטמא בגדים: **כלי חרס.** ניצול באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור: **אינו ניצול.** אם הסיט בתוך מעת לעת טמא כאילו הסיטתה לאחר ראייתה כדתניא בברייתא לקמן [ו.]: **אינו דין שאינן ניצולין במעת לעת.** (ה) שיטמאו כמשכב נדה עצמה אדם ובגדים שעליו:

כמגע

מסייע ליה לזעירי. תימה דממתני' לא שמעינן לטמא אדם ובגדים: **מכדי** מטה אין בו דעת לישאל. מטהרות לא פריך דכיון שעסוקין בהן מיקרי שפיר יש בו דעת לישאל כדפירש הקונטרס: **כשחברותיה** נושאות אותה במטה. משמע הכא דפשיטא דכיון דחברותיה נושאות אותה במטה דמקרי מטה דבר שיש בו דעת לישאל ותימה לריב"א דבסוף פ"ק דפסחים (דף יט.) קאמר ועל המחט שנמצא בבשר שהסכין והידים טהורות ומוקי לה במחט טמא מת וטהורות משום דעזרה רה"ר הוא אבל אי הוה רה"י הוה טמא ופריך אמאי והא אין בו דעת לישאל הוא דאמר כרבי יוחנן דאמר ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה והשתא מאי מקשה התם ומה צריך לאתויי הך דרבי יוחנן דכיון דאדם תופס את הסכין חשוב דבר שיש בו דעת לישאל אפילו בלא רבי יוחנן כדמשמע הכא וי"ל דהכא חשיב טפי דבר שיש בו דעת לישאל כשחברותיה נושאות אותה במטה משום דנדה נמי המטמאה יש בה דעת לישאל אי נמי משום שגם חברותיה הנושאות גם הם טמאות במשא הנדה אבל התם אין האדם טמא אלא הסכין שנגע במחט והשתא נמי אתי שפיר דפריך בסמוך לרבי יוחנן מהיה מתעטף בטליתו ולא פריך נמי לזעירי משום דאדם התופס הטלית לא דמי לחברותיה שגם הן טמאות ויש בהן דעת לישאל*: [או משום שהנדה המטמאה יש בה דעת לישאל] **ספק** טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה ואפילו בכלי המונח ע"ג קרקע. וא"ת מאי קמ"ל רבי יוחנן מתני' היא (טהרות פ"ג מ"ח) תינוק שנמצא בצד העיסה כו' דחכמים מטמאין משום דעשו לתינוק כיש בו דעת לישאל אע"פ שהעיסה אין בה דעת לישאל ובמס' טהרות פ"ד (מ"ט) תנן טמא שפשט רגלו לבין המשקין ספק נגע ספק לא נגע טמא ברה"י עוד תנן התם בסיפא היה מקל בידו ובראשו (ו) מלאה משקין טמאין וזרקה לבין הככרות ספק נגע בו טהור וטעמא משום דטומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא וה"ל ספק [לטמא אחרים] דרבנן כדמפרש התם הא לאו הכי ספקו טמא וי"ל דמצי למימר שהעיסה והמשקין והככרות בידי אדם וקמ"ל רבי יוחנן אפילו מונחים ע"ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע"ג קרקע: **היה** מתעטף בטליתו. פירוש טליתו טמא וטהרות בצדו או טליתו טהור וטמאות בצדו כגון שרץ ואינו יודע אם נגע בו או טומאה וטהרות לפניו וטליתו טהור ואינו יודע אם נגע לטומאה ואח"כ לטהרות וקמ"ל דלא הוי ספק ספקא שמא לא נגע הטלית בשרץ ואפילו נגע ספק לא נגע בטהרות דאם נגע בשרץ כמו כן נגע בטהרות: **ואם** אי אפשר אא"כ נגע טמא. וא"ת פשיטא כיון דאי אפשר ודאי נגע (ט) וי"ל דלאו א"א כלל קאמר אלא כלומר קרוב לודאי ובתוספתא (י) נמי תניא אם אי אפשר אא"כ נגע ספקו טמא מדקאמר ספקו טמא משמע דלא הוי ודאי נגע וכן מדקאמר רבן שמעון בן גמליאל אומרים לו שנה דליכא למימר דארישא קאי דקאמר ספקו טהור וקאמר איהו אומרים לו שנה ואם נגע טמא דא"כ לא הוי פליגי רבנן לומר אין שונין בטהרות דבפרק הרואה (לקמן נח.) אמרינן דדוקא להקל אין שונין אבל להחמיר שונין וכן בריש שחיטת חולין (דף ג:) אמרינן אי אמר ברי לי שלא נגעתי לאו דוקא ברי דעזרה רה"ר כדאמרינן בפסחים (דף י): **ומה** כלי חרס שהוא מוקף צמיד פתיל. וא"ת ונימא דיו כמשכבות דאהל המת דלא מטמא אדם ובגדים או דיו ככלי חרס דמעת לעת ועוד נימא פכין קטנים יוכיחו דטמאים במת וטהורים במעת לעת שבנדה דלא אתו לכלל מגע אף משכבות כמו כן ומיהו רש"י פי' דהכי עביד ק"ו ומה כלי חרס שטהור באהל המת טמא במעת לעת שבנדה כמו בנדה עצמה משכבות ומושבות דטמאים באהל המת אינו דין שיטמאו במעת לעת שבנדה כנדה עצמה ומיהו אכתי קשה מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה (ל) (מ) כדפריך בפ' כשם (סוטה כט:) או שכן מטמא מאוירו וי"ל טהרות דשאר כלים יוכיחו שאין להם טומאת אויר ויש להם טהרה במקוה וטמאין במעת לעת שבנדה כבנדה עצמה שהם ראשונים דהא פשיטא ליה דאפילו משכבות טמאין במעת לעת כדאמר בברייתא ועביד ק"ו לטמא אדם ובגדים ולא מצי למיעבד הכי ק"ו ומה כלי חרס שאינו מטמא מגבו ככלי (נ) טמאות טמא תוכו במעת לעת שבנדה כנדה עצמה משכבות לא כל שכן כדאמר בפרק בהמה המקשה (חולין עא:) אטו מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן והתם מפורש הפסוק:

[ה"ג הניצול באהל המת כו'. תימה הא דאינו ניצול במעת לעת היינו בהיסט דחשיב כאילו נגע בתוכו דמריבויא דמגע אתי ובמגע אהל המת נמי טמא דכך נ"ל א](כר"ע) דקאמר מה פכין קטנים שטהורים בזב טמא באהל המת מפך שטמא באהל המת נימא כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח אלא כדפירש' וי"ל דהתם עביד ק"ו ממדרס והשתא אין לומר מוקף צמיד פתיל יוכיח דהא טהור מן המדרס]:

ואינה

הגהות הב"ח

(א) גמ' במטה ועסוקה בטהרות: (ב) רש"י ד"ה טעמא דדיה שעתה כצ"ל ותיבת משום נמחק: (ג) ד"ה כשחברותיה וכו' הך מטה כיד חברותיה: (ד) ד"ה הבאה בידי וכו' עסוק בכלי הואיל כצ"ל ותיבת המיטמא נמחק: (ה) ד"ה אינו דין וכו' במעת לעת כמשכב נדה עצמה לטמא אדם כצ"ל ותיבת שיטמאו נמחק: (ו) תוס' ד"ה ספק וכו' וברא שו משקין כצ"ל ותיבת מלאה נמחק:

גליון הש"ס

גמ' הניצול באהל המת. עי' חגיגה כה ע"א תד"ה שונין: תום' ד"ה ואם א"א כו' וי"ל דלאו א"א כלל. ע' בחידושי ריטב"א מכות דף ד ע"א ד"ה ואר"י א"ר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה ה"ג הניצול באוהל המת וכו' ובמגע אהל המת נמי טמא דכך נ"ל בפרק ר' עקיבא (שבת דף פד:) דקאמר וכו' כצ"ל:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תום' הרא"ש

הא מעת לעת מטה נמי מיטמיא. וא"ת ולא ליתני אלא מטה לחודה טהרות למה לי למיתני. וי"ל דאי לא תנא אלא מטה דיה שעתה שלא לעשות משכב ומושב הא טהרות מיטמיא הלכך תנא טהרות לגופה ומטה לדיוקא אי נמי הו"א דמטמאה מטה במגע כדין שאר כלים והיתה יושבת במטה אורחא דמילתא נקט אבל כיון דתנא טהרות לדין מגע ע"כ מטה דנקט לדין משכב ומושב: **וכל** דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור. אע"ג דטומאה מעת לעת למפרע לא ילפינן מסוטה מ"מ לא אחמור רבנן טפי מבטומאה דאורייתא וממטה דוקא קא פריך דמונח על גבי קרקע. אבל בטהרות שהם ביד האשה פשיטא דהוי כדבר שיש בו דעת לישאל: **והשתא** דאמר ר' יוחנן ספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עליה כו'. תי' דהכא מייתי מילתיה דר' יוחנן אטהרה דאין בו דעת לישאל ובטומאה יש בו דעת לישאל דאיכא דעת מגיע ולא דעת נוגע. ובספ"ק דפסחים מייתי לה איפכא היכא דאיכא דעת (מגע ולא דעת) נוגע ולא דעת מגיע. גבי הא דקאמר מחט שנמצא בבשר הסכין והידים טהורות והבשר טמא וקאמר התם זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא ופריך האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא כלומר סכין והידים שנטמאו ע"י מחט והמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל והיכי דייק מינה עזרה רשות הרבים היא אפי' הויא רשות היחיד טהור כיון דהמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל ומשני דהוי טומאה הבאה בידי אדם כו' ואמר ר' יוחנן כו' והתם איכא דעת נוגע ולא מגיע דטהרות דהיינו סכין וידים יש בו דעת לישאל וכי תימא דר' יוחנן תרתי אתא לאשמועינן וה"ק טומאה הבאה ע"י אדם שיש לאדם עסק בין בטומאה זו בין שטומאה בידו בין שהטהרות בידו והאי דנקט בכלי המונח על גבי קרקע לרבותא נקט אע"פ שהמטמא' אין בו דעת לישאל ולא הוי דומיא דסוטה כ"ש אם המיטמא בידו והטומאה מונחת על גבי קרקע. ע"כ הך לאו דר' יוחנן היא דפשיטא דהיכא דאיכא דעת נוגע לא בעי' דעת מגיע דכיון דטהרה יש בה דעת לישאל לא חיישינן לטומאה דתנן בפ"ה דמסכת טהרות כזית מן המת בפי עורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד ספק אדם טמא ספק כלים טהור. וטובא תנן במסכת טהרות כי האי גונא. וי"ל דמהתם לא שמעינן אלא שהאדם עצמו מקבל טומאה דהוי דומיא דסוטה דהיא עצמה נאסרת אבל לטמאות כלים שבידו והטומאה מונחת על גבי קרקע לא שמעינן אלא מהך דר' יוחנן והא דפריך התם מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא אסכין קא פריך ואהא מייתי הא דר' יוחנן. ואע"ג דאיכא למימר דדייק עזרה רשות הרבים מידים טהורות משמע ליה דמכולהו מילתא קא דייקא. והא דזעירי לא מצי לאיתויי בפסחים משום דבטומאה נמי יש דעת לישאל ומיהו הוה מצי לאיתויי מההיא דקופה שנשתמשו בה טהרות דא"ל הלל לשמאי דהתם שרץ מונח על גבי קרקע והטהרות הם בידי אדם אלא דמלתיה דר' יוחנן מיפרשא טפי. ומיהו קשה מאי קמ"ל דר' יוחנן הא שמעינן ליה מתינוק שנמצא בצד העיסה ס"פ בתרא דקדושין דחכמים מטמאין לפי שעשו התינוק כמי שיש בו דעת לישאל. והתם העיסה מונחת על גבי קרקע ותנן נמי במס' טהרות טמא שפשט רגלו לבין משקין טהורים ספק נגע ספק לא נגע טמא ולזעירי קשה טפי דבעי חברותיה נושאות אותה במטה. ותיקשי ליה הנך דמטמינן אפי' בטהרות המונחות על גבי קרקע וצ"ל דהוה מוקי להו זעירי [שהן בידין] אדם שיש בו דעת לישאל אבל אי מנחי אארעא טהורים ור' יוחנן אשמעינן דלא איירי בהכי: **טהרות** וטומאות בצדו. פרש"י וטהורות והטלית טמאה או טמאות והטלית טהורה. וקשה דבטמאות וטלית טהורה הוי טהרה בידי אדם ולמאי דמטהר אף ברשות היחיד תיקשי ליה מכזית מן המת בפי עורב הלכך נ"ל דחדא קתני ומספקא ליה בהי מינייהו נגע ברישא דדילמא נגע בטמאות הטלית וטמא הטהרות. וא"ת א"כ מאי קשה ליה דלמא שאני הכא דאיכא ספק ספיקא דשמא לא נגע לא בטהרות ולא בטמאות. וי"ל דהא תנן פ"ז דטהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקות

תום' הרא"ש (המשך)

ברשות היחיד טמא ולמאי דפירשתי לעיל דאיכא לפלוגי בין לטמאות האדם עצמו או לטמאות הטהרות בידו ניחא לפירוש רש"י דלא דמיא אלא להא דר' יוחנן: **ואם** אי אפשר אלא א"כ נגע טמא. ברוב ספרים גרסינן ספיקו טמא וכן בתוס' גרס אי אי איפשר לכוין ספיקו טמא כלומר דאיכא למיתלי טפי בנגע מבלא נגע דאי דוקא קתני דאי אפשר בלא נגיעה פשיטא דטמא. ועוד מדקתני סיפא אומר לו שנה דע"כ אסיפא קאי. ורשב"ג שנה להקל קאמר דאי ארישא דקאמר ת"ק טהור ואמר איהו אומר לו שנה בההיא הוו מודו רבנן. דהא אמרינן בפ' הרואה כתם אין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר ומי' למאי דמסקי' לקמן דבריש' ברשות היחיד ספיקו טמא מצי קאי ארשות (היחיד) [הרבים] דרישא וכמו שפירשתי (דאיכא) [והיכא] דקרוב לטומאה טפי מלטהרה מטמאינן אפי' ברשות (היחיד) [הרבים] כן מוכח נמי בשמעתתא קמייתא דחולין דקאמר התם אי אמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתה כשרה ולמה לי ברי הא אמרינן בפ"ק דפסחים דעזרה רשות הרבים היא אלא לפי שאינו מצוי שישחוט אדם ולא יגע בבשר בעינן ברי לי הכא נמי כיון שבטורח יכול להתעטף שלא יגע מטמאינן. ואפי' לטהר ברשות היחיד מטהרין בספק הרגיל כדאמרינן בפרק קמא דפסחים כל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלך אין צריך בדיקה. ומיתניא גבי מדורת העובדי כוכבים במסכת אהילות: **מה** כלי חרש המוקף צמיד פתיל וכו'. תימה מה לכלי חרש שכן אין לו טהרה במקוה ושכן מיטמא ומטמא מאוירו. ואע"פ שאין חומרא זו מועלת לענין אהל. מ"מ פירכא הוא כדאשכחן בכמה דוכתי. וי"ל דיכול לעשות ק"ו מכלי גללים כלי אבנים המוקף צמיד פתיל וטהרות בתוכן. הלכך לא חש לאקשויי. ומי' אכתי קשה נימא דיו ולא תטמא משכב ומושב לטמא אדם אלא ראשון בעלמא ככלי חרס. או נימא דיו אסוף דינא כמו משכבות דמת דלא מטמא אדם ובגדים ועוד קשה נימא פכים קטנים יוכיחו שאינן ניצולין באהל המת וניצולין במעת לעת ולפרש"י ניחא דעביד ק"ו לעשות מעת לעת שבנדה כבנדה עצמה. עתה לא שייך למימר דיו וגם לא שייך למיפרך מפכים קטנים לפי שהן טהורים כנדה עצמה. ות' מהאי ק"ו ניליף שתטמא את בועלה ובלאו הכי קשה מאי שנא משכבות ומושבות דגזרו ומאי שנא בועלה דלא גזרו. וכי האי גוונא בעי לקמן בסוף מכלתין גבי שומרת יום כנגד יום ושינוי דהתם לא שייך הכא דמשני בועלה לא שכיח דאמרו אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וצ"ל דהכא נמי לא שכיח כמו משכבות ומושבות: